

Zo begon het, maar de situatie zou, gegeven de vooroorlogse afhankelijkheid van een aantal overzeese landen, steeds moeilijker worden. De grondstoffenbasis van de Nederlandse textielindustrie werd van jaar tot jaar smaller. De bedrijven leefden van de hand in de tand. Per 30 september '43 beschikten zij tezamen nog over welgeteld 76 ton ruwe katoen. Ook het linnen werd schaars, mede doordat uit Zeeuws-Vlaanderen veel vlas naar België gesmokkeld werd. Hoe stond het met de wol? Van de Nederlandse schapen (ruim 300 000 in december '40, na de slacht dus, ruim 360 000 in december '43) kreeg men wel een zekere hoeveelheid wol (normaal ca. 1 200 ton), maar daarvan kwam van '42 af een aanmerkelijk deel in de zwarte handel terecht. De wolvoorraden bij het bedrijfsleven, ca. 7 600 ton per 1 juli '40, waren per 1 januari '44 tot nog geen 340 ton geslonken. Men moest tenslotte, schrijft Swarttouw, 'met waar technisch jongleurschap' sterkte geven 'aan het, bij wijze van spreken, uit spinnerijveegsel samengestelde garen.'¹

Vooraf het wegvallen van de wol- en katoenimport had dus een enorm gat doen ontstaan. Men trachtte dat gat op te vullen. Afvalstoffen van textielproducten, lompen bijvoorbeeld, werden met grote ijver ingezameld², daarnaast waren gelukkig kunstzijde en kunstwol op de markt gekomen die door de nieuwe fabriek van de Aku³ geproduceerd werden; ook vond een bescheiden import uit Duitsland plaats. Dat alles nam niet weg dat er

¹ C. N. F. Swarttouw: *De textielvoorziening van Nederland . . . 1940-1945*, p. 201.

² Naarmate de schaarste aan grond- en hulpstoffen groter werd, ging men in het bedrijfsleven meer aandacht besteden aan het verzamelen en verwerken van allerlei afval dat men in normale tijden weggeworpen zou hebben. Ook de overheid gaf zich hier veel moeite voor; er werd een apart rijksbureau voor opgericht (het rijksbureau voor oude materialen en afvalstoffen) dat om te beginnen het publiek stimuleerde tot het schiften en zorgvuldig bewaren van alle nog bruikbare afvalstoffen, zelfs snippers papier of 'het kleinste en vuilste stukje linnen, katoen, wol, zijde, kunstzijde en jute'. Elke soort afval moest men apart bewaren en wat nog bruikbaar was, mocht men niet in de vuilnisemmer doen - aldus allerlei instructies uit '41 (Doc II-429 A, a-2). Wie er zich niet aan hield, zou een proces-verbaal krijgen; wij betwijfelen of er veel van die processen-verbaal opgemaakt zijn.

Na een proef in Eindhoven werd in de cursus '42-'43 de gehele schooljeugd opgeroepen om elke week bruikbaar afval van huis mee te nemen; hier werden bescheiden, aan de school uit te betalen geldprijzen voor uitgelooft. De actie werd geen succes. ³ De Aku kreeg haar cellulose uit Scandinavië; van de productie: 13 000 ton in '40, 16 000 ton in '41 en '42 (nadien zette een daling in), moest per jaar 4 250 ton aan Duitsland afgestaan worden. In de Aku had, zoals wij in deel 4 al aanstipten, een Duits concern, de *Vereinigte Glanzstoffwerke*, veel invloed gekregen. Voor de nieuwe celwolfabriek moest overigens de Staat der Nederlanden aan de Duitse celwolindustrie 80 mln. Rm aan kredieten ter beschikking stellen.